

BOEKBESPREKINGEN

R. H. Bremmer, *Ds. J. C. Sikkels als sociaal profeet en pionier*. Groningen (Uitgeverij De Vuurbaak) 1976, 55 blz. f 7,75.

Over Sikkels (1856-1920), een niet erg bekend, uit de Doleantie afkomstig gereformeerd predikant, bestond reeds een nu al weer dertig jaar oude studie van de franciscaner pater T. de Ruiter. De indertijd in katholieke kring gevierde publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie vormt een verklaring voor deze onverwachte belangstelling voor een protestant theoloog, die in afhankelijkheid van Abraham Kuyper de tegenstellingen tussen kapitaal en arbeid wilde overbruggen door een corporatief gestructureerde staat. Aan meer in het bijzonder de ontwikkeling van Sikkels schriftuurlijk geïnspireerde denkbeelden op sociaal terrein is bovenstaande publicatie, die de redactie met grote verfraging bereikte, gewijd. Het is gebaseerd op dominees eigen geschriften, maar biedt niet erg veel nieuws. Het lijkt me enigszins verwarrend om Sikkels originaliteit tegenover Kuyper te karakteriseren als 'christocentrisch', waar het gaat om de kritiek van de eerste op de gemene-gratieleer van de laatste. Op een sterk cultuurgebonden maar door hem zelf als bij uitstek bijbels beschouwde wijze heeft Sikkels zich met maatschappelijke problemen beziggehouden, hetgeen in dit congeniaal geschreven boekje goed tot uitdrukking komt. Of hij daarom een 'sociaal profeet' genoemd mag worden en hoeveel van dit denken nog 'aktualiteit' bezit, onttrekt zich aan vakwetenschappelijke kritiek. Daarover kan men in ieder geval anders denken dan de schrijver bij voortduring te kennen geeft.

J. A. Bornewasser

Ten antwoord op een stem. Bijdragen bij het 100-jarig bestaan van de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland. Onder redactie van M. Nijkamp, E. Spee, J. U. Hommes en T. J. Prins. Uitg. J. H. Kok, Kampen 1981. 143 blz. Paperback, f 23,90.

De redactie koos voor dit jubileumboek een bescheiden (immers niet originele), vrome titel en de inhoud is daarmee in overeenstemming. De bundel doet sympathiek aan. De triomfantelijkheid die in herdenkingsboeken nogal eens voorkomt, ontbreekt totaal in de elf opstellen. Men durft kritisch te zijn, reeds tegenover het ontstaan van de Gemeenten (blz. 104), maar zeker tegenover de periode na 1912 met haar dreigende stolling (blz. 130 v). Gezocht wordt naar hetgeen verbindt en niet naar hetgeen scheidt, op de uitdagend - leuke uitspraak van Hommes na dat de namen 'rooms', 'hervormd', 'luthers' etc. naar het verleden verwijzen en de naam 'vrij evangelisch' naar de toekomst openstaat. Het artikel waarin deze woorden voorkomen handelt over apostolaatstheologie en is, samen met de bijdrage van M. Nijkamp over dogmatische richtlijnen, het beste van de bundel.

Kerkhistorisch levert het boek niet veel op en dat is toch wel jammer. Eigenlijk had Jan de Liefde, de stichter van het 'Heil des Volks', met zijn universeel - missionaire aanvat van de begrippen 'vrij' en 'evangelisch', wel uitvoerig